

Geannoteerde agenda van de bijeenkomst van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken, 13 maart 2020 te Brussel

I. Justitie en Binnenlandse Zaken

Niet wetgevend

1. Strategische richtsnoeren = Uitwisseling van standpunten / goedkeuring

Zoals bekend, stelt de Europese Raad op grond van artikel 68 Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU) strategische richtsnoeren van de wetgevende en operationele programmering in de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht vast. Dit zal de Europese Raad ook voor de komende vijf jaar doen. In juni 2019 heeft de Europese Raad al zijn Strategische Agenda¹ voor de periode 2019-2024 aangenomen, die de basis vormt voor de prioriteitstelling van de Raad voor het EU beleid in de genoemde periode.

De algemene Nederlandse inzet bij de discussie over de strategische richtsnoeren is verwoord in de Staat van de Unie² en in de met uw Kamer gedeelde non-papers³ over o.a. migratie, interne veiligheid en het functioneren van de EU.

Tijdens de informele JBZ-raad op 23-24 januari jl. heeft een eerste brainstorm over de horizontale thema's van de richtsnoeren plaatsgevonden. Thans worden de strategische richtsnoeren voorbereid in het Comité van Permanent Vertegenwoordigers. Er wordt naar gestreefd om aan de JBZ-raad op 13 maart aanstaande een tekst voor te leggen. Tijdens die JBZ-raad is het voorzitterschap van plan om te bespreken hoe aan de intenties die zijn geformuleerd in de strategische richtsnoeren tot en met 2024 opvolging kan worden gegeven. Er is op dit moment nog geen document beschikbaar.

II. Justitie, Grondrechten en Burgerschap

Werklunch Artificiële Intelligentie

Het voorzitterschap beoogt tijdens de werklunch een uitwisseling over Artificiële Intelligentie (AI) naar aanleiding van het witboek AI dat is verschenen op 19 februari 2020.⁴ In dit witboek heeft de Commissie beleidsalternatieven gepresenteerd om een betrouwbare en veilige ontwikkeling van AI mogelijk te maken in Europa, met volledige inachtneming van de waarden en rechten van EU-burgers. De voorstellen in het witboek strekken tot het creëren van een *ecosystem of excellence*, met name een investeringsaanpak gericht op bouwen goede Europese AI en de bijbehorende voorwaarden en een *ecosystem of trust*, gericht op beleid en maatregelen, waaronder reguleren, om ervoor te zorgen dat Europese AI betrouwbaar is. Met de presentatie van het witboek is een breed consultatieproces opgestart met alle relevante belanghebbenden, waaronder lidstaten, met als doel te komen tot een gezamenlijke EU aanpak voor AI.

De werklunch tijdens de JBZ-Raad van 13 maart 2020 biedt de gelegenheid voor

¹ <https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategic-agenda-2019-2024.pdf>

² Kamerstukken 2018-2019, 35078, nr. 1

³ Kamerstukken 2018-2019, 21501-20 nr. 1450

⁴ COM (2020) 65

lidstaten om een initiële reactie te geven op het Witboek. Een document voor de werklunch is nog niet beschikbaar. De drie kabinetsbrieven over AI (Strategisch Actieplan Artificiële intelligentie⁵, Waarborgen tegen risico's van data-analyses door de overheid⁶ en AI, publieke waarden en mensenrechten⁷) vormen de basis voor de Nederlandse positie. In het algemeen is Nederland voorstander van een Europese aanpak met betrekking tot de ontwikkeling van beleid en wet- en regelgeving op AI. Hierbij streeft Nederland een lerende aanpak na waarbij onderzoek, experimenten en pilots uitwijzen of (en waar) problemen ontstaan en welke (mogelijk aanvullende) maatregelen, inclusief wet- en regelgeving, nodig zijn om die problemen op te lossen.

Nederland acht de benadering die de Commissie voorstelt in het witboek in beginsel een goede. De Commissie zet namelijk in op beleid en op een regelgevend kader dat verschild naargelang de inzet van AI meer risico's met zich meebrengt. Deze benadering valt goed te rijmen met de lerende aanpak die Nederland bepleit. Nederland zal tijdens deze werklunch in algemene zin daarom haar initiële steun uitspreken voor de door de Commissie gekozen richting. Op dit moment is een kabinetspositie in voorbereiding, dat tevens als basis dient voor de Nederlandse inbreng in het consultatieproces.

Niet wetgevend

1. De oprichting van het Europees Openbaar Ministerie (EOM) = Stand van zaken

De Europese Commissie zal naar verwachting een toelichting geven op de stand van zaken ten aanzien van de voorbereidingen van de feitelijke start van het EOM, dat zoals bekend in november 2020 operationeel zou moeten zijn. Inmiddels hebben alle lidstaten kandidaten voorgedragen voor de post van Europese aanklagers. Van een lidstaat moeten nog twee kandidaten worden gehoord, nadat het selectiepanel eerdere kandidaten heeft afgewezen. Deze laatste kandidaten zullen medio maart worden geïnterviewd. Daarna kunnen de Europese aanklagers worden benoemd en kan het College worden opgericht. De verwachting is dat daarna ook de werving van de gedelegeerd Europese aanklagers, de vertegenwoordigers van het EOM in de lidstaten, een aanvang kan nemen. Mevrouw Kövesi, de hoofdaanklager van het EOM, zal op 4 maart a.s. een werkbezoek brengen aan het ministerie van Justitie en Veiligheid en daarna gesprekken voeren met een aantal stakeholders binnen het OM en de FIOD.

2. E-evidence

- a. Onderhandelingen voor een EU-VS overeenkomst inzake grensoverschrijdende toegang tot elektronisch bewijsmateriaal voor justitiële samenwerking in strafzaken**
- b. Onderhandelingen voor het tweede aanvullend protocol bij het Verdrag van Boedapest inzake cybercriminaliteit**
- c. E-evidence Digital Exchange System
= Informatie van de Commissie / stand van zaken**

E-evidence verordening en richtlijn

Met betrekking tot de voortgang van het wetgevingstraject van de E-evidence verordening en richtlijn kan ik u berichten dat de rapporteur van het Europees Parlement voor dit dossier er naar streeft dat zo mogelijk voor het eind van de maand door het

⁵ Kamerstukken II, 2019-2020, 26 643 en 32 761, nr. 640

⁶ Kamerstukken II, 2019-2020, 26 643 en 32 761, nr. 641

⁷ Kamerstukken II, 2019-2020, 26 643 en 32 761, nr. 642

Europees parlement over een positie kan worden gestemd. Snel daarna zal de triloog kunnen starten.

Commissaris Reynders heeft tijdens de informele JBZ-raad op 23-24 januari jl. benadrukt dat hij het E-evidence pakket graag zo snel mogelijk ziet afgewikkeld. Ook benadrukte hij dat de uitkomst op het e-evidence pakket leidend zal zijn voor de ruimte die er is om conclusies te trekken over de onderhandelingen met de VS over grensoverschrijdende toegang tot elektronische gegevens, alsmede voor de EU inzet bij het ontwerpen van het tweede aanvullend protocol bij het Verdrag van Boedapest inzake cybercriminaliteit. Dit wordt door de lidstaten onderschreven. Het E-evidence pakket als zodanig zal niet worden besproken tijdens deze JBZ-raad.

Zoals vastgelegd in de onderhandelingsmandaten informeert de Commissie de Raad periodiek over de voortgang van de onderhandelingen die het namens de EU voert met de VS over een overeenkomst inzake grensoverschrijdende toegang tot elektronisch bewijsmateriaal voor justitiële samenwerking in strafzaken en over de onderhandelingen in de Raad van Europa met de andere partijen bij het cybercrime verdrag over het tweede aanvullend protocol bij dat Verdrag.

Onderhandelingen voor een EU-VS overeenkomst inzake grensoverschrijdende toegang tot elektronisch bewijsmateriaal voor justitiële samenwerking in strafzaken

Vlak na de JBZ-Raad van 2-3 december 2019 is er op 11 december 2019 overleg geweest met de VS. Daarover heeft de Commissie begin 2020 verslag gedaan op vertrouwelijke basis, waardoor die informatie niet gedeeld kan worden. Nederland heeft, net als vele andere lidstaten aangegeven zich zorgen te maken over hoe op deze manier invulling gegeven kan worden aan het toezicht op de onderhandelingen binnen de kaders van het onderhandelingsmandaat, daarbij worden de lidstaten gesteund door de Juridische Dienst van de Raad. Op 27 februari jl. zijn de lidstaten op Raadswerkgroepniveau mondeling door de Commissie uitgebreider geïnformeerd over de voortgang van de onderhandelingen. Daaruit blijkt dat de gesprekken voorsnog vooral gaan om een verkenning van uitgangsposities. De Commissie heeft aangegeven daarbij volledig binnen het onderhandelingsmandaat te zijn gebleven. Er is nog geen kalender bekend van toekomstige gesprekken tussen de Commissie en de VS mede omdat er nog geen akkoord is bereikt binnen de EU op het e-evidence pakket.

Onderhandelingen voor het tweede aanvullend protocol bij het Verdrag van Boedapest inzake cybercriminaliteit

In november jl. hebben consultaties plaatsgevonden waarbij belanghebbenden (onder andere private partijen, academici en maatschappelijke organisaties) zich konden uitspreken op basis van de tot nu toe opgestelde conceptteksten. De inbreng uit de consultaties is verwerkt of weerlegd. Over de voortgang bij de onderhandelingen voor het tweede aanvullend protocol bij het Verdrag van Boedapest inzake cybercriminaliteit wordt de JBZ-raad geïnformeerd. Van 17 tot en met 21 maart is er een nieuwe overlegronde in Straatsburg. Er is op dit moment nog geen nadere informatie beschikbaar over de stand van zaken van de onderhandelingen of de inhoud ervan.

E-evidence Digital Exchange System

Door de Commissie is tijdens een conferentie over *digital justice* op 21 en 22 januari jl. in Brussel de voortgang besproken van verschillende lopende projecten rond het effectief elektronisch uitwisselen van informatie binnen de EU, waaronder het e-evidence *Digital Exchange System*. De e-evidence verordening voorziet immers in de ontwikkeling en beschikbaarheid van een stelsel dat elektronische communicatie van en tussen lidstaten mogelijk maakt in kader van de verordening en richtlijn.

Tijdens de conferentie is een voorstel gepresenteerd ten aanzien van een systeem, waarin de reeds bestaande en mede met Nederlandse inbreng ontwikkelde en in de praktijk geteste informatie-uitwisseling via e-CODEX is opgenomen. E-CODEX (e-Justice Communication via Online Data Exchange) richt zich op het verbeteren van het grensoverschrijdende digitaal rechtsverkeer. Dit is een decentraal systeem dat in opdracht door de Commissie wordt ontwikkeld en bekostigd. Met het daarnaast in ontwikkeling zijnde e-evidence *Digital Exchange System* (in combinatie met e-CODEX) wordt effectieve elektronische communicatie van en tussen lidstaten mogelijk.

In eerste instantie zal het e-evidence *Digital Exchange System* worden ingezet voor Europese onderzoeksbevelen (EOB). In de toekomst zal het ook gebruikt kunnen worden bij het (grensoverschrijdend) vorderen en overgeven van elektronische gegevens door politie en justitie in kader van de e-evidence verordening en richtlijn. De JBZ-Raad zal worden geïnformeerd over de stand van zaken dit e-evidence *Digital Exchange System*.

3. Uitlevering van EU burgers aan derde landen = Uitwisseling van standpunten

Het onderwerp uitlevering van EU burgers aan derde landen is op verzoek van enkele lidstaten aan de agenda van de JBZ-Raad toegevoegd. Op dit moment is nog onbekend wat de insteek zal zijn van de agendering aangezien er nog geen document beschikbaar is.

4. Overige onderwerpen: Toelichting op voorbereiding voor de EU toetsingscyclus voor de rechtsstaat = Informatie van de Commissie

De Commissie zal bij dit agendapunt nadere informatie verstrekken over de voorbereiding van de eerste EU toetsingscyclus voor de rechtsstaat, in het kader waarvan een eerste rapport is voorzien later dit jaar. Hierbij zal de Commissie naar verwachting onder andere ingaan op de methodologie van het mechanisme en de informatie die de lidstaten in dit kader zullen moeten verstrekken. De Commissie heeft de wens uitgesproken de lidstaten via de Raad Algemene Zaken en de JBZ-raad bij de vormgeving van de toetsingscyclus te willen betrekken.

De rechtsstaat is een van de fundamentele waarden van de EU (vastgelegd in artikel 2 VEU). De naleving van de beginselen van de rechtsstaat is van bijzonder belang voor het goede functioneren van de Unie, bijvoorbeeld op het terrein van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht. Het is van essentieel belang dat de informatiepositie van zowel de Commissie als de lidstaten op dit punt wordt versterkt om een constructieve dialoog op politiek niveau te kunnen voeren over rechtsstatelijkheid in de relevante Raadsformaties zoals de Raad Algemene Zaken en de JBZ-Raad. Het is bovendien van groot belang om bepaalde negatieve rechtsstatelijke ontwikkelingen in een eerder stadium te onderkennen en verdere escalatie daarmee wellicht te voorkomen. Nederland steunt dan ook het initiatief tot deze toetsingscyclus voor de rechtsstaat en zal actief bijdragen aan de vormgeving en inrichting ervan.